

Asia: VN/33727/2023

Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä laiksi ammatillisen koulutuksen toiminnanohjauksen kokeilusta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Yleisiä huomioita esitysluonnoksesta

Luonnontuotealan, kuten koko luonnonvara-alan ammatillinen koulutus on tärkeässä asemassa Suomen huoltovarmuuden, omavaraisuuden sekä ilmastotavoitteiden saavuttamisen näkökulmista.

Luonnontuotealalla, kuten monessa muussakin luonnonvara-alan koulutuksessa, opiskelijat ovat usein alan vaihtajia tai aikaisemman osaamisensa syventäjiä, joilla on tavoite työllistää itsensä yrittäjinä.

Luonnontuotealan koulutusjärjestelmä, perustutkinto – ammattitutkinto – ja erikoisammattitutkinto, on johdonmukainen koulutuspolku ja jokaista sen osaa tarvitaan alan kehittämisessä ja yritystoiminnan mahdollistamisessa. Kunkin tutkinnon suorittajilla on omat roolinsa työelämässä.

Arktiset Aromit ry on ollut viime vuosina tiiviisti mukana alan koulutuksen kehittämisessä. Erityisenä tavoitteenamme on lisätä työelämälähtöisyyttä ja työelämäyhteistyötä. Toteutimme koulutuksen kehittämisen pohjaksi Polku luonnontuotekehittäjäksi -hankkeen, jossa selvitettiin alan koulutuksen kehittämistarpeita. Sen osoittamiin tarpeisiin käynnistettiin Luonnontuotealan täydennyskoulutus, joka jatkuu vielä vuoden 2024 marraskuulle.

Arktiset Aromit ry on perannut huolella oppilaitosten haasteita ja kehittämistarpeita viime vuosien ajan. Opetushenkilöstön vaihtuminen ja muutokset tutkintojen perusteissa ovat johtaneet tilanteeseen, että oppilaitoksissa on haasteita toteuttaa pt-, at- ja eat-tutkintoja niin, että koulutusten tasoerot ja tavoitteet tulisivat kunnolla esiin ja opiskelijoiden sijoittuminen työelämään on hämärtynyt.

Opettajat toivovat enemmän yhteistyötä ja vuorovaikutusta eri oppilaitosten kesken. Tämä mahdollistaisi koulutusten tasaisemman laadun sekä kustannussäästöt, kun yhteisesti tarjottavia opintoja olisi mahdollisuus toteuttaa yhteistyössä sen sijaan, että kukin opettaja tekee samaa valmistelua itsenäisesti. Myös koulutusten toteutusta yhteistyössä voisi tiivistää etenkin verkossa suoritettavien opintojen osalta.

Vaativassa erikoisammattitutkinnossa verkostomainen toteutusmalli, jossa eri oppilaitokset erikoistuisivat tiettyihin tutkinnonosiin ja tarjoaisivat niitä koko verkostolle, mahdollistaisi syvemmän osaamisen tason tarjoamisen.

Rahoituksen uudistusta koskevat säädösehdotukset

Luonnonvara-alan tutkintojen kustannuskorien sijoittelua ei tule muuttaa rahoituksen uudistuksessa. Luonnonvara-alan perus-, ammatti- ja erikoisammattitutkintojen kustannuskorisijoittelut esitetään heikennettäväksi, mikä johtaa luonnonvara-alan rahoituksen vähenemiseen ja uhkaa heikentää alan koulutuksen tulevaisuuden.

Muut kommentit

Mikäli järjestämislupaa ei tarvitsisi hakea, miten voitaisiin todeta tutkintojen ja koulutuksen asianmukaiseen järjestämiseen tarvittava osaaminen ja riittävä yhteistyö työ- ja elinkeinoelämän kanssa?

Esitysluonnoksessa mainitaan, että hallinnolla ja koulutuksen järjestäjillä ole yhteistä ja riittävän monipuolista tilannekuvaa alueiden elinkeinojen kehityksestä ja väestön tarpeista. Esitetyillä muutosehdotuksilla tilanne ei parane, vaan työelämäyhteistyötä tiivistämällä. Tässä työelämätoimikunnilla on erittäin tärkeä rooli, eikä niitä missään tapauksessa tule vähentää, pikemminkin päinvastoin.

Jo nyt osassa oppilaitoksia työelämäyhteistyö on heikentynyt.

Näyttötutkinnoissa tavoitteena on, että näytössä opiskelija tekee käytännön työtehtäviä aidoissa työtilanteissa ja työprosesseissa työpaikalla. Yhä useammin näyttöjä toteutetaan yhä enemmän oppilaitosympäristössä ja arvioidaan vain opetushenkilöstön toimesta. Jos vain oppilaitokselle jää vastuu laadun varmistamisesta, on riski, että tämä epäsuotava kehitys jatkuu.

Esitetyt muutokset heikentävät koulutusjärjestelmän kykyä vastata yksilöiden, työmarkkinoiden ja yhteiskunnan tarpeisiin ja pahimmillaan rapauttaisivat koko koulutusjärjestelmän. On muistettava, että koulutuksen tavoitteena on tuottaa osaajia työelämän tarpeisiin, ei järjestää koulutusta vain koulutuksen vuoksi. Mikäli työelämäyhteistyötä entisestään heikennetään, tavoite ei toteudu.